

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อุตฺตมสรณ — ที่พึ่งอันอุดม, ที่พึ่งอันสูงสุด”

อุตฺตมสรณ อ่านตามภาษาบาลีว่า อุ - ต - มะ - สะ - ระ - นะ มาจากคำว่า อุตฺตม (อุดม, สูงสุด) กับคำว่า สรณ (สรณะ, ที่พึ่ง, ที่อาศัย) รวมกันเป็น อุตฺตมสรณ แปลว่า ที่พึ่งอันอุดม, ที่พึ่งอันสูงสุด เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เพราะแสดงถึงที่พึ่งที่อาศัยที่เมื่อได้พึ่งแล้วทำให้สามารถพ้นจากทุกข์พ้นจากกิเลสได้ตามลำดับขั้น ซึ่งมุ่งหมายถึง พระรัตนตรัย กล่าวคือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระอริยสงฆ์

การมีพระรัตนตรัยเป็นที่พื่อนั้น พึ่งด้วยการพึ่งพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นเข้าใจเป็นปัญญาของตนเอง ด้วยความเลื่อมใสอย่างมั่นคงว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้สิ่งที่มีจริงทุกประการ จึงพึ่งพระองค์ ด้วยการพึ่งคำของพระองค์ เพราะคำของพระองค์ทำให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท มีข้อความที่แสดงถึงความแตกต่างกันระหว่างสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่ง กับ สิ่งที่เป็นที่พึ่งอันสูงสุด ดังนี้

“มนุษย์เป็นอันมาก ถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถึงภูเข ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง
สรณะนั้นแล ไม่เกษม(ไม่ปลอดภัย) สรณะนั้น ไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อม
ไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

ส่วนบุคคลใด ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ
๔ คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความกำลั่งทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ (มีความ
เห็นชอบ เป็นต้น) ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ ด้วยปัญญาชอบ สรณะ นั้นแล ของ
บุคคลนั้น เกษม(ปลอดภัย) สรณะ นั้น อุดม เพราะบุคคล อาศัยสรณะ นั้น ย่อมพ้นจาก
ทุกข์ทั้งปวงได้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ตลอด ๔๕ พรรษา เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดย
ตลอด เป็นไปเพื่อเข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงฯ ตรงตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง
ปฏิเสธความเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นตัวตนอย่างสิ้นเชิง

จะเห็นได้ ว่า สัตว์โลกทั้งหลาย มีความประพฤติเป็นไปตามการสะสม แต่ละคนเป็นแต่ละหนึ่ง และเนื่องจากว่าโดยส่วนมากแล้วขาดความเข้าใจถูกเห็นถูก ไม่มีที่พึ่งที่ประเสริฐ ไม่มีความเข้าใจความจริง เมื่อได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจหรือประสบกับภัยพิบัติต่างๆ เกิดโรคภัยไข้เจ็บประการต่างๆ ก็หวั่นไหวเป็นอย่างมาก จึงไปแสวงหาที่พึ่งที่แตกต่างกันตามความเชื่อถือของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่ได้เป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรมและความเข้าใจถูกเห็นถูกเลยแม้แต่น้อย แต่กลับเป็นการพอกพูนอกุศล มีความไม่รู้ ความติดข้องและความเห็นผิดให้มากขึ้น เช่น หันไปพึ่งภิกษุอลัชชีผู้ไม่มีความละอาย เพื่อสะเดาะเคราะห์บ้าง ดูดวงชะตาชีวิตบ้าง ให้พรมน้ำมนต์ บ้าง เป็นต้น ซึ่งนั้นนอกจากตนเองจะทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ภิกษุอลัชชีผู้ไม่มีความละอายได้ทำในสิ่งที่ผิดมากยิ่งขึ้น ทำลายทั้งตนเอง ทำลายทั้งผู้อื่น และทำลายคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพิ่มความหลงมกมายให้กับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการทำเดรัจฉานวิชา ซึ่งภิกษุในพระธรรมวินัย ทำอย่างนี้ไม่ได้โดยประการทั้งปวง ไม่ใช่กิจของภิกษุในพระธรรมวินัย ในขณะที่หันไปพึ่งสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่ง ตั้งแต่เริ่มคิดแล้ว นั้น เป็นอกุศล ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว อกุศล เป็นที่พึ่งไม่ได้เลย ไม่เป็นประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น มีแต่โทษ และได้สะสมสิ่งที่ไม่ดีติดตามไปอีกด้วย เป็นโทษทั้งในชาตินี้และในชาติต่อไป

สำหรับบุคคลผู้มีปัญญา มีความเข้าใจถูกเห็นถูก จะไม่ไปพึ่งสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่ง แต่ได้มีที่พึ่งที่ประเสริฐสูงสุด คือ พระรัตนตรัย (พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระอริยสงฆ์) เป็นที่พึ่งโดยตลอด เนื่องจากมีการได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ เมื่อมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ประสบกับอะไร ก็เข้าใจความจริงเข้าใจเหตุและผล ไม่หวั่นไหวหรือหวั่นไหวน้อยลงตามกำลังของปัญญา เมื่อได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจหรือประสบกับภัยพิบัติต่างๆ เกิดโรคภัยไข้เจ็บประการต่างๆ ก็เข้าใจถูกว่าเป็นเพราะอกุศลกรรมที่ตนเองได้กระทำแล้วถึงคราวให้ผล ผลเช่นนั้นจึงเกิดขึ้นโดยไม่มีใครทำให้เลย เป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เมื่อเข้าใจความเป็นเหตุและเป็นผลถูกต้องแล้วก็ย่อมจะเป็นเครื่องเตือนให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตที่จะได้สะสมความดีทุกประการ ทำประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาสะสมเป็นที่พึ่งต่อไป

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพระบารมี (คุณความดีที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส) มาตลอดระยะเวลาสี่อสงไขยแสนกัปตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานอย่างยิ่ง เพื่อตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งจะได้เกื้อกูลสัตว์โลกให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลก จึงทรงแสดงพระธรรมที่ประกาศความจริงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา นับคำไม่ถ้วน ทั้งหมดทั้งปวงนั้นเป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด ซึ่งมีผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมากนับประมาณไม่ได้

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สืบทอดมาจนถึงยุคนี้สมัยนี้ พร้อมทั้งจะให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษาด้วยความเคารพ ละเอียด รอบคอบ ซึ่งจะเป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด และปัญญานี้เองที่จะปรุงแต่งให้เป็นไปในคุณความดีทั้งหมด มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เป็นการรักษาคิดให้พ้นจากอกุศล **หนักแน่นมั่นคงในคุณความดี นี่เป็นประโยชน์ที่ได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้แล้วได้สะสมสิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิตก่อนที่จะละจากโลกนี้ไป ถึงแม้ว่าในชีวิตประจำวันอาจจะมีบิดามารดา ญาติพี่น้อง มิตรสหายคอยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ บ้าง แต่ในที่สุดแล้วก็ต้องทอดทิ้งกันและกันอยู่ดี ด้วยความตายที่เกิดขึ้นบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถติดตามไปช่วยเหลืออะไรในชาติหน้าได้ แต่ความดีที่ได้สะสมไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมในแต่ละครั้ง ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะและจะเป็นที่พึ่งที่แท้จริงสำหรับชีวิต จนกว่าปัญญาจะคมกล้าสามารถรู้แจ้งอริยสัจจธรรมดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา **ที่สำคัญ คือ เริ่มฟังเริ่มศึกษาพระธรรมได้ตั้งแต่ในขณะนี้****

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗